

Sällskapet San Michele's Vänner

BENGT JANGFELDT
Förord

KRISTINA KAPPELIN
Hälsning från villan

GUSTAF LJUNGGREN
*Historien om en kärlekskrank dansk, den
sköna Annarella och dr C.*

TOM MAGNUSSON
Muntharna och deras släktförening

CHRISTIN EDSTRÖM
Hildasholm jubilerar

ANNE CHARLOTTE LEFFLER
Allegría

AXEL MUNTHE
Hundarna på Capri

Verksamhetsberättelse och balansräkning

MEDLEMSBLAD 36 • MAJ 2023

Ankomsten till Marina Grande. Teckning av den tyske konstnären C.W. Allers 1891.

Italien har sedan 1700-talet varit ett naturligt och viktigt resmål för svenskar, även om besökarna före massturismens tidevarv var få och deras vittnesbörd främst utgörs av brev och dagboksanteckningar. De flesta resor gick till Rom, Florens och Venedig även om det fanns några som också besökte andra platser.

Capri skymtar fram hos några svenska poeter på 1800-talet men mest som en romantisk kliché; det är osäkert om de hade sett ön annat än på håll. Den första författare som redovisar sina personliga upplevelser av Capri är Fredrika Bremer som 1857–58 gjorde en längre resa i Italien och då bland annat besökte Capri.

Bremer börjar med att beskriva överfarten från Sorrento. Resan börjar bra, men så blåser det upp och det ser ut som om de aldrig skall komma fram: ”Fem raska roddare arbetade oss genom de fräsande vågorna, och upp steg vår lilla båt, på höga bergsryggar och ned i djupa dalar; framför oss mulnade himlen och sjömannen började förbyta de glada ropen om ”maccaroni” till halvhöga böner till Madonnan.”

Capri är, skriver Bremer, ”för sin luft och sin egendomlighet visserligen pärlan av Neapels omgivningar”, men ön, som en gång i tiden ”varit betäckt av palatser och villor”, är nu ”övergiven av jordens stora och rika, som endast komma dit för att besöka Grotta Azzurra”.

Det var just ”upptäckten” av Grotta Azzurra 1826 som förvandlade Capri till den turistö som den har varit sedan dess. En tidig besökare var H.C. Andersen, som besökte Capri 1834 och året därpå gav ut romanen *Improvvisatoren*, i vilken grottan beskrivs som en ”häxhåla” där allting är ”guld och ädla stenar, men man förtärs i eldslåga om man kommer dit in”. Härefter valde många skandinaver att besöka Capri under sina Italienresor (boken kom på svenska redan 1838).

När arbetet på körvägen mellan Capri och Anacapri slutfördes 1877 blev öns ”övre stad” tillgänglig för såväl öbor som utländska besökare; tidigare hade kontakten mellan öns båda städer varit så gott som obefintlig eftersom den enda kommunikationsvägen var den svårforcerade ”feniciska trappan”. Även om Tiberius’ villa och Blå grottan också fortsättningsvis utgjorde de största lockelserna dyker det efter vägbygget upp flera

Caprireportage i pressen som också skildrar Anacapri.

I detta nummer av Medlemsbladet fortsätter vi att presentera svenska tidsdokument förknippade med Capri. Ett sådant är ”En historia från Capri” av akademiledamoten Gustaf Ljunggren, publicerad redan 1871 och en av de första berättelserna på svenska med Capri-motiv.

Den stora vändpunkten i litteraturen om denna del av Italien kom med Munthes reportage om koleran i Neapel, tryckta i Stockholms Dagblad hösten 1884. De skönlitterärt gestaltade artiklarna fick ett enormt genomslag och gavs ut i bokform redan i mars 1885 med titeln *Bref från Napoli*. Neapelbukten och Capri kom hädanefter att inta en plats i den svenska Italienbilden i nivå med Rom, Florens, Venedig och andra kända turistmål.

Axel Munthe hade redan ett rykte som en originell läkare och genombrottet som författare bidrog till att öka intresset för honom som person. I sina artiklar framstod han som en idealist som betraktade läkaryrket som ett ädelt kall. Kombinationen av idealism, originalitet, litterär begåvning och Italien kom att utöva en svårbetvingad lockelse inte minst på Munthes kvinnliga läsare.

En av dessa var författaren Anne Charlotte Leffler, som uttryckte sin uppskattning av Neapelreportagen så snart de publicerades och som därefter stod i kontakt med författaren både brevlades och personligen. Lefflers vistelser på Capri 1888–1889 avsatte berättelserna ”Allegría” och ”Sommarlif i Italien”. I förra numret av medlemsbladet presenterade vi brodern Gösta Mittag-Lefflers Capridagbok, i detta nummer finner vi Anne Charlottes skildring av överfarten från Neapel till Capri. Hennes berättelse kompletteras av Munthes *skizz* ”Hundarna på Capri”, författad samma år, 1889.

Numret uppmärksammar också två jubilarer: Munthes Hildasholm, som i år fyller 25 år, och Munthe-släktföreningen, som fyllde 100 år mitt under pandemin (då jubileet inte kunde firas).

Flera av teckningarna i numret är utförda av den tyske konstnären C.W. Allers och hämtade ur hans praktverk *Capri* från 1892. Den svåråtkomliga boken finns på Centro caprense i Capri, vars bibliotekarie Carmelina Fiorentino vänligen ställt den till vårt förfogande.

Bengt Jangfeldt

Hälsning från Villan

Häromdagen kom tre journalister från Sloveniens statliga radio till Villa San Michele. De ville upp till Barbarossaborgen där de italienska ornitologerna just nu jobbar på högvarv. I fjol ringmärkte de 6000 fåglar.

Journalisterna valde att göra reportage om Villan på grund av Eugen Bavcar, en 76-årig slovensk intellektuell som är mycket intresserad av Axel Munthe. Bavcar har doktorerat i estetik vid Sorbonne och är något så ovanligt som en blind fotograf. Själv tycker han att detta är helt naturligt. Fotografiet föds i det svarta, i mörkrummet, och Bavcar säger att han fotograferar sina inre bilder. Han delar alltså Munthes öde att förlora sin syn, men också hans kärlek till fåglar, deras sång och den frihet de symboliserar.

Stånkande på väg upp till borgen tänkte jag att Munthe säkert skulle ha gillat en så paradoxal figur som Bavcar. Jag började vandringen trött och småsur – klockan var bara åtta på morgonen och stormen ylade – men blev alltmer nyfiken. En av många aspekter av mitt arbete på Villan är att ständigt komma i kontakt med nya människor som ger mig nya insikter.

Den väderbitne ornitologen Dario Piacentini kommer tillbaka till Barbarossa år ut och år in. Han och hans assistent Francesco Gargiulo släppte in oss i värmen och bjöd på kaffe och småkakor. Borgen har en alldeles särskild atmosfär. Inomhus påminner den om en sommarstuga i Sverige innan renoveringshysterin satte in. Allt är lite halt och lytt och omaka och just därför så trevligt. Utomhus ger höjden och utsikten en närmast andlig upplevelse.

Den här gången bidrog ovädret och dessa speciella stämningar till att göra samtalet om flyttfåglarnas mirakulösa resa till en metafor för migration i vidare bemärkelse, alltmedan den politiska debatten om just detta går lika hög i Italien som vågorna på Neapelbukten.

Dario blev inspirerad av journalisternas aldrig sinande frågor. Sångfåglar som väger så lite som 6–7 gram börjar äta upp sig tidigt på våren i Afrika för att sedan flyga hundratals mil norrut. Det stämmer inte att de enbart bärs framåt av luftströmmarna. I nattens mörker och med stjärnorna som vägvisare slår de envist med sina små, motståndskraftiga vingar, för att lägga Sahara bakom sig innan solen börjar steka. Om de flög på dagen skulle de bli fullständigt uttorkade och om de tvingas landa i öknen är det ute med dem.

Resan är i alla avseenden riskfylld. Oväder, rovfåglar, jägare, allt kan hända på vägen. Även rastplatsen i Nordafrika är en osäkerhetsfaktor. På grund av klimatförändringarna har en viss förskjutning skett i fråga om när olika fåglar börjar migrera. Områden där tidigare en viss art kunde slå sig ner för att vila och äta är plötsligt upptagna av andra arter som normalt inte borde vara där. Det rubbar fåglarnas rytm och blir ibland en ogenomtränglig mur. Den ena arten släpper inte igenom den andra. Luftföroreningar, kemiska gödningsmedel och miljögifter gör också att antalet fåglar som klarar hela resan ibland blir betydligt färre. När de äntligen siktar land i havet efter sin ändlösa flykt är en del av dem så trötta att de nästan faller ner från himlen. På Barbarossa finner de lyckligtvis vänner, inte fiender.

En svala i väntan på att flyga vidare...

Axel Munthe älskade djur och natur och vårdade människor i nöd. Tanken slår mig att han i dag förmodligen skulle ha varit en miljökampe, att Greta Thunberg kunde ha suttit vid hans matbord och ätit hans omtalade kalla *friarielli* och att Villa San Michele kanske skulle ha varit både en fristad för flyttfåglar och en viloplats för andra utmattade migranter.

”Jag känner stor ömhet för fåglarna när jag tar loss dem från näten. De måste tro att nu är det slut, nu ska jag dö. Att släppa iväg dem efter ringmärkningen är en fantastisk känsla, att se hur överväldigad de blir av friheten”, säger Francesco, som bara är 18 år.

Kristina Kappelin

En historia från Capri

av Gustaf Ljunggren

På sydliga sidan av den Neapolitanska havsvikens breda mynning ligger det tjugusende Capri, den kanske skönaste punkt i Neapels sköna omgivning. Med sina branta klippväggar reser det sig högt ur den mörkblå böljan. Bakom dessa väggar döljer sig en växtlighet som i yppighet påminner om Siciliens; ljumma, men dock friska fläktar fara livande över ön; inom det inskränkta området träffar man en mångfald av intagande eller storartade utsikter, och vänder man sig till människan från naturen, så – vem har ej hört Capriflickans skönhet prisas?

Gustaf Ljunggren (1823–1905) var professor i estetik samt litteratur- och konsthistoria vid Lunds universitet, i 40 år ledamot i Svenska Akademien. Stycket är hämtat ur hans bok *Från en resa* (1871) och är en av de första svenska skildringarna av Capri.

Men på denna härliga tavla faller skuggan av ett dystert minne. Sagan låter den som begått ett nidingsdåd efter döden gå igen, obevekligt fastkedjad vid skådeplatsen för sin missgärning. Historien, som i klarhet omsätter sagans dunkla mening, lär oss att gengångaren är det aldrig döende minnet av brottslingen vars namn hon vid brottets ort fastnaglat till ett mål för kommande tiders avsky. Så läser du vart du vänder dig på Capri namnet: *Tiberius*. Till denna ö, som endast från två punkter är tillgänglig, drog sig den

misstänksamma tyrannen undan; här byggde han tolv villor, anlade bad, vattenledningar och vägar, av vilket allt ruinerna ännu äro synliga; här sölade sig den gamla vällustingen i laster och brott, offerande åt sin grymhet de arma ofrivilliga, men stundom även de frivilliga deltagarna i hans orgier; härifrån sände han till Rom sina blodsdomar; här kunde han från den på öns östligaste spets belägna präktiga villan med grym njutning lyssna till sina från klippan nedstörtade offers jämmerskri, då de blandade sig med vindens tjut i natten; men härifrån var det ock han lät höra detta ur djupet av ett sargat samvete frampressade ångestrop, vilket Tacitus åt oss bevarat: ”Om jag vet vad jag skall skriva till Eder, Senatorer, eller hur jag skall skriva, eller vad jag icke skall skriva vid detta tillfälle, så må gudar och gudinnor döma mig till ännu gruvligare kval än dem under vilka jag dagligen känner mig förgås.”

Men det var icke härom jag ville tala, och dock kan jag icke frigöra mig från detta minne då jag tänker på de angenäma dagar jag på Capri tillbragte. Det mängde sig då in i min njutning, liksom nu i den bild jag söker uppkalla till liv i min erinring. Det verkade icke egentligen störande, det var, som nämnt är, den eljest solklara tavlans skuggparti, ehuru visserligen skuggan var djupt mörk, som skuggorna äro i Södern.

Några stenkast från byn Capri träffar man ett för skandinaviska resande välkänt hotell: *Albergo di Michele Pagano*. Redan 1835 skrev *H.C. Andersen*: ”I Vertshuset hos *Pagano*, hvor den hoie Palme staaer ved Døren, sloge vi os til Vile.” Ännu i dag står den höga palmen vid dörren, och ännu i dag söker en och annan nordbo vila hos *Pagano* och påträffar med glädje, under bläddrandet i hans digra album, månet i hemmet välkänt och aktat namn. Väl åtnjuter icke hotell *Pagano* samma stora rykte som förr; den utveckling hotellväsendet under senare åren tagit i Italien har gjort mycket till tarvligt som för 40 år sedan var utmärkt, och hotell *Paganos* rum med deras stengolv, låga dörrar och vitkalkade väggar kunna ej uppfylla en förvand resandes anspråk på *komfort*. Men man har det där snyggt och gott, och ett eget intresse får stället därigenom att flera av de målare som där

längre tid bott hava på dörrspeglar och väggar i de flesta rummen målat landskap, figurer, porträtt, nästan alla av konstvärde. Så har t.ex. den ryktbara franska målaren, *Louis Hamon*, vars porträtt förlidit år införlivades med den stora konstnärsporträttsamlingen i Uffizierna, målat flera Paganska dörrspeglar i sitt lätta manér. "Galleri Pagano" hör redan nu till det sevärda på Capri. Därtill kommer att detta härbärge har en viss patriarkalisk prägel; man ser på allt att dess anseende är en familjesak, att det här icke gäller penningförtjänsten allena, utan även familjehedern. Upppassningen besörjes uteslutande av värdens egna söner, och vid bordet presiderar i stället för den ålderstigna, sjuka modern, hennes unga vackra dotter, nyss gift med en schweizisk målare.

Hotell Paganos väldekorerade väggar.
Foto av Giorgio Sommer 1886.

I början av 1850-talet – för att en gång komma till min historia – anlände en tjugouårig dansk till Capri. Hans hälsa hade från barndomen varit klen och han reste till Södern för att upphjälpa den. Han slog sig ned hos Pagano, och enär öns milda klimat behagade honom kvarstannade han där en tid. Sjukligheten och den enslighet den ofta föranleder hade givit hans sinne någon lutning åt det svärmiska. Han älskade varmt landskapets skönheter och kunde sitta timtals försjunken i dess betraktande. Så genomströvade han ön i alla riktningar; där han fann en utsikt som anslog honom, där dröjde han kvar. Men då trötthet hindrade honom från längre utflykter hade han utsett sig en favoritplats i närheten av hotellet. Något söder om detta viker nämligen en väg av till vänster, vilken för till de sydöstligt om ön liggande *Faraglioni*, måleriskt formade, ur havet uppskjutande klippor. Utmed en del av denna väg sträcker sig en lång förfallen mur, lämning från någon av Tiberii byggnader, och den sluttande

gräsvall som bildats vid dess fot erbjuder en rätt bekväm liggplats, från vilken man har utsikt över en täckdal däri ett kartusianerkloster är beläget.

Det var till denna gräsvall den unga dansken brukade gå med en bok i fickan, och läggande sig där tillbragte han en stor del av dagen, än läsande, än överlämnande sig åt sina drömmier. Så låg han en dag, då han tyckte sig höra ett prasslande uppe på muren; han vände sig om, såg upp, men varseblev ingenting. Han fortsatte sin läsning, men förnam efter en stund ånyo samma ljud. Fruktande att det var någon orm som var i begrepp att kasta sig ned på honom, vände han sig hastigt om och såg nu något som raskt drog sig undan utan att han dock rätt kunde urskilja vad det var. Nu lade han sig i en sådan ställning att han kunde bevaka den misstänkta punkten, och efter en stunds väntan såg han ett svartlockigt flickhuvud med ett par tindrande ögon titta fram över murkanten, men då det märkte sig upptäckt skyndsamt försvinna utan att mera synas till den dagen.

Jag behöver knappt säga att den unga dansken dagen därpå åter infann sig på samma ställe. Han väntade länge utan att något förmärktes; slutligen tog han en bukett av blommor, brutna i Paganos trädgård, och kastade den över muren. Ögonblicket efter kom buketten tillbaka, och från andra sidan hördes ett klingande skratt. Nu började en bollkastning med buketten; den flög fram och åter över muren; då och då föll en blomma ur, varigenom buketten blev lättare, och den vackra fienden måste, för att giva fart åt sina kast, slutligen visa sig vid murens rand. Han nickade, hon nickade tillbaka, och så blev bekantskapen gjord. Det var en femtonårig flicka i sin fullaste fågring, med två eldiga ögon, i vilka han dock tyckte sig läsa ett melankoliskt drag, och vilka också därför gjorde på honom ett så mycket djupare intryck. Nu började han att på rådbråkad italienska söka göra sig begriplig, vilket väl icke fullkomligt lyckades, men dock föreföll henne mycket roligt. Så mycket tycktes hon dock förstå, att han önskade hon måtte återkomma följande dagen; ty säkert är att hon infann sig. Sedan väl den första skyggheten var övervunnen tycktes hon finna nöje i den bleka, blonda främlingens sällskap. Hon förtrodde honom att hon hette *Annarella* och att hennes far var arrendator av den innanför muren liggande vignan; hon frågade främlingen efter hans namn, men då hon icke kunde uttala det kallade hon honom *Signor Biondo* (Den blonde herren).

Från denna dag inskränkte sig hans promenader till gräsvallen vid Tiberii mur, men dit kom han också

dagligen, och där låg han och väntade till dess Annarella stack sitt vackra huvud över murkanten. Icke gick samtalet väl så synnerligen livligt, åtminstone lade språket här för hinder i vägen, nmen det är obe-gripligt vad man vid de åren behöver litet ord för att förstå varandra; och timmarna flögo som minuter. Han satt eller stod på gräsvallen, och Annarella låg merendels i en bekväm ställning, stödd på de mot muren vilande armbågarna, snabb att draga sig undan då någon nalkades. Mer än en gång hade Signor Biondo bett henne träda ut ur inhägnaden; men i detta fall var hon obeveklig och återopade sin fars förbud. Hade han icke då hon någon gång satt på muren funnit att hon hade en smärt och smidig figur skulle han trott att hon varit puckelryggig eller sned; nu misstänkte han till hälften att hon var halt, ty så envis var hon i sin vägran att låta se sig utanför den avundsjuka gamla muren.

Så förflöt dag efter dag, och oförmärkt nalkades den då han borde lämna Capri. Varken han eller hon hade talat ett ord om kärlek. Han visste icke om han älskade henne, han visste blott att han trivdes i hennes sällskap. Hon ingick för honom som en del i Capris skönhet, dock icke del, nej hon var mera, hon var den förkroppsligade anden i den natur av vilken han så livligt hänfördes. Det var därför icke utan vemod han af-tonen före sin avresa meddelade Annarella underrät-telsen att han dagen därpå skulle skiljas från henne och Capri. Det gjorde henne synbart ledsen att höra detta. Vad hon därvid kände vet jag icke, men ogärna tog hon avsked av den blonda främlingen från Norden och med detsamma av de timmar hon nu blivit van att i hans sällskap tillbringa. Hon betraktade honom en lång stund, gav honom så en vänlig nickning och försvann. Han vandrade tyst hem, men knappt hade han avlägsnat sig 40 à 50 steg förrän ett buller bakom honom kom honom att vända sig. Han såg en liten låg dörr i muren öppnas, och med rörelser som i smidighet och behag kunde tävla med ett ungt rådjurs, hoppade Annarella ut, sprang bort till honom, räckte honom sin hand, såg på honom med tårfylld blick och framvisade ett: "Addio!" Han fattade rörd den framsträckta handen, tryckte den varmt, och nästan innan han själv visste vad han gjort hade han rövat en kyss från den sköna flickans fylliga rosenläppar. I ett nu slet hon sig lös, den lilla dörren slogs igen, och Annarella var försvunnen.

Dagen därpå lämnade Signor Biondo ön, och någon tid därefter vände han hem med återvunnen hälsa. Han ägnade sig sedan med iver åt affärlivet

men alldeles glömde han likväl icke Annarella, och från kursnoteringar och konton smög sig mer än en gång hans tanke tillbaka till den sköna flickan på Capri.

Tjugo år hade förflutit då Signor Biondo gjorde en ny resa till Italien. Jag träffade honom i Sorrento, och tillsammans gjorde vi i båt överfarten till Capri. Vädret var gott, men sjögången stark efter föregående dagars storm, och då båtförarna varseblevo mina av sjö-sjuksymptomer bleknade kinder sjöngo de under rodden:

"Coraggio per voi!

Maccaroni per noi!"

Med något besvär landsattes vi vid Marinan och gjorde vårt intåg i byn Capri, ridande på åsnor, och eskorterade av en käring och tre vackra flickor av vilka vi hyrt åsnorna och vilka nu sprungo på ömse sidor om dem, utbudande till salu svarta koraller. Hos Pagano, där vi togo in, funno vi flera pensionärer. Bland dessa vill jag blott nämna en baron R. från Schlesien med sin friherrinna. De hade överlämnat familjegodsen åt en son och befunno sig sedan många år på resor. Till Capri återvände de gärna och hade där tillbragt flera vårar. Han var redan mycket till åren, vänlig och språksam, samt roade sig mest med landskapsmå-ning, i vilken konstgren han var en icke oskicklig dillettant; hon var en själfull, behaglig kvinna, med god hållning och ett utseende, som, fastän hon stod nära femtitalet, ännu kunde kallas intagande.

Sedan vi ätit middag gjorde vi en promenad inåt ön. Därifrån återkomna stego vi i solnedgången upp på hotellets flata tak och sutto där makligt rökande våra Cavour-cigarrer, njutande av utsikten. Där var det min reskamrat anförtrorde mig det oskyldiga äventyr han för tjugo år sedan haft på Capri. Vi dröjde flera dagar på ön och gjorde tillsammans utflykter till alla de ställen som främlingarna bruka besöka.

En dag då vi voro på hemvägen stötte vi på den gamla baronen sittande på en tältstol framför sitt staffli, med pensel och palett i handen och sysselsatt att efter naturen måla en landskapstavla. Vi hälsade, stannade och sade honom några artigheter över hans arbete. Snart utspann sig därav ett samtal om öns natur och där rådande förhållanden, om vilka baronen under sina upprepade besök förvärvat sig god känne-dom.

"Nå", frågade han, "haven ni ännu sett några av Capris skönheter?"

"Ja", svarade jag, "Vi mötte häromdagen på vägen

till Tiberii villa flera unga flickor som överraskade oss genom sin vackra växt och sina regelbundna anletsdrag; men det behagliga intrycket stördes av deras tiggeri. I stället för en vänlig hälsning ropade de, då de fingo oss i sikte, *'un bajocc', Signori. Un bajocc!'* Här överskrider tiggeriet alla gränser. Gubbar, barn, käringar och flickor, alla tigga; men i mina öron klingar *'un bajocc!'* ohyggligast då det utgår ur en ung flickas mun."

"Ni kan hava rätt; men ni bör även taga i betraktande den låga bildningsståndpunkt på vilken dessa arma varelser befinna sig. De äro vuxna barn och hava ett barns alla fel, men ock dess älskvärdhet. De veta att varje främling har penningar, ty hade han icke penningar vore han icke på Capri. De veta att dessa penningar äro bestämda att utkastas på hans resa. Varför skulle de då icke passa på tillfälle att möjligen få sin andel av det som ändock skall på annat håll bortkastas? Ett försök kan ju alltid löna mödan, då därtill fordras att blott säga *'un bajocc'*. Få de något är det bra; få de ingenting är det också bra. De skratta då de få en slant; de skratta stundom också då de ingen få."

"Men medgiv mig dock att det gör ett vidrigt intryck att se skrynkliga mödrar springa i kapp med unga flickor, sina egna barn, efter en utkastad *bajocco*: ett uppträde, vartill jag nyss varit vittne."

"Ja, men så är en sådan för dem ett litet kapital", invände den outtröttlige försvararen. "Ni har troligen mött en mängd barn och kvinnor vilka på huvudet burit kvadrar av en lätt, vulkanisk stenart, de starkare tre, de svagare två, och barnen en sten? Det är en tysk målare som där borta bygger en villa. Stenarna komma färdighuggna från Neapel och transporteras så uppfor berget 20 à 25 minuters väg, och för varje sten erhåller bärarinnan – en halv *bajocco* (1 4/5 öre). Döm därav huru stor hennes dagspanning blir och vad värde en *bajocco* för henne äger."

Under detta samtal hade min reskamrat varit tyst, och då jag vände mig om för att utforska orsaken därtill, sade han på danska: "Det är ganska märkligt! Ju mera jag ser mig om och granskar föremålen ju mera övertygad blir jag att just här där vi nu befinna oss är den plats, där jag hade mina möten med Annarella. Jag undrar just om hon lever och i så fall hur hennes förhållanden äro."

"Därom kan säkert baronen lämna oss upplysning. Fråga ni honom!"

Signor Biondo vände sig då till baronen, berättade i största korthet sitt äventyr och frågade om han kände något till Annarella.

"Annarella!", upprepade baronen. "Och för tjugo år

sedan! Jo, det slår in. Det är den Annarella vilken ansågs som Capris skönaste flicka då jag första gången besökte ön. Ser ni", och han pekade på ett av Capris elegantare hotell, som låg ett stycke därifrån, "ser ni, där sitter nu er Annarella som änka med fyra barn. Hotellet är hennes."

"Verkligen! Ni känner då hennes historia?"

"Ja väl! och skall med största nöje berätta den om jag därmed kan göra er en tjänst. Men sätten er, mina herrar! det är tröttande att stå."

Vi satte oss ned på gräsvallen, tände våra cigarrer, och baronen började:

"Ett par år efter den tid då ni gjorde bekantskap med Annarella kom en engelsman, Dr. C., till Capri. Under en av sina promenader fick han se den vackra flickan, som av sin fader var utskickad för att plocka en del örter till – ja, det är just icke synnerligen poetiskt, men som en redlig historieberättare får jag icke avvika från sanningen – således, till mat åt svinen. Hennes sköna anlete, hennes smidiga växt intogo engelsmannen; han tilltalade henne, och naturbarnets nava svar behagade honom. Han gjorde sig underrättad om hennes ställning, gjorde bekantskap med hennes föräldrar, och inom en vecka hade han med vanlig engelsk beslutsamhet framställt ett formligt friareanbud. Fadren, som ingenting hade emot att få till svärson en engelsman, för honom detsamma som en miljonär, antog med nöje anbudet och Annarella blev Dr. C:s trolovade.

Snart fann doktorn att hans fästlös uppfostran var helt och hållet försummad: hon kunde varken läsa eller skriva, endast räkna *bajoccher*. Enär han ändock var tvungen att resa till England för att med anledning av giftermålet ordna sina affärer satte han Annarella i ett kloster, på det att hon där, under hans frånvaro, skulle erhålla åtminstone en nödortfug bildning. Innan han reste lät han dock en syjungfru från Neapel taga mått av henne till klädningar, och själv tog han mått av ringfingret. Annarella trivdes förträffligt i klostret, hon hade aldrig mått så väl under sitt hela liv, hon kunde nu få äta macaroni hela dagen. Läsa och skriva roade henne icke mycket, och när nunnorna märkte detta besvärade de henne icke vidare därmed; men äta – det gjorde hon. När därför fästmannen kom tillbaka, fann han sin trolovade lika okunnig som förr, men mycket mera fet. De i Paris sydda sidenklänningar som han medförde voro alla för trånga och vigselringen passade icke engång till lillfingret. Från Neapel skaffades likväl snart nya klänningar och ny ring, och Annarella blev Mrs C.

Hotell Quisisana.

Det nya parets smekmånad varade dessvärre icke länge. Engelsmannen märkte snart att han tagit ett överilad steg. Annarellas skönhet hade inom kort förlorat sin tjuuskraft, för att icke tala om huruledes den tilltagande fetman gjorde densamma avbräck. Det blev dessutom snart tydligt att den älskvärda naiviteten var nära besläktad med enfald. Att föra henne ut i världen gick icke för sig; varken ville hon det eller hoppades doktorn därav någon förbättring; han var dömd att kvarstanna på Capri. I förbigående sagt är förhållandet detsamma med alla andra främlingar som gift sig med Capriflickor; de hava blivit nödsakade att stanna kvar på ön. Emellertid blev för Dr. C. livet allt mera odrägligt; intet hade han att göra, i sin hustru hade han icke något sällskap, och annat stod honom icke till buds. Han kände sig så ensam, så plågad av ledsnad, att han beslöt till vad pris som helst skaffa sig sällskap. Till den ändan byggde han ett präktigt *Maison de Santé*, det nuvarande Hôtel Quisisana, där han emottog resande vilka för sin hälsas skull sökte Capris milda klimat. Så lyckades det honom att få mänskligt umgänge, åtminstone en stor del av året; men under vintern var han merendels ensam, och därav föranleddes han att trägnare än nyttigt var söka sällskap i flaskan, och – ja, kort och gott, han dog för halvtannat år sedan och efterlämnade hotellet åt sin hustru.”

Här tystnade baronen, och en stund förgick innan någon av oss yttrade ett ord. Slutligen frågade min reskamrat: ”Tror ni det kan vara skäl att göra henne ett besök?”

”Jag tror knappt det lönar mödan. Ni skall icke hos den nuvarande Mrs C. finna ett spår av den forna Annarella.”

Vi yttrade några ord till tack åt baronen för hans berättelse, togo avsked och avlägsnade oss.

Då vi efter slutad middagsmåltid och intaget kaffe sutto kvar i den anspråkslösa salongen, efter det baronen gått att taga sig en liten middagslur, frågade Sig-

nor Biondo den uppässande, unga herr Pagano, om Mrs C. talade engelska. ”Tacka Gud att hon kan tala italienska”, svarade den unga herren med en föraktlig axelryckning och en ton den där icke hade så liten anstrykning av *jalousie de métier*.

”Ämnar ni sätta Mrs C:s språkkunskap på prov?” frågade friherrinnan med en min som tydligen yppade att hennes man för henne omtalat vårt förmiddagsamtal.

”Endast uppliva en gammal bekantskap.”

Att träffa gamla bekanta kan vara roligt nog, det medgiver jag gärna. Men det är icke likgiltigt av vad art bekantskapen varit. Erinrar ni er hur Victor Hugo låter i sin ”Marie Tudor” Joshua säga: ”Då man får grå hår återser man icke gärna de idéer för vilka man kämpat, de kvinnor som man älskat vid tjugo års ålder.”

”Jag är av annan mening än Joshua.”

”Det är vackert av er. Men om ni nu icke kan väcka Mrs C:s slumrande minne, vad då?”

”Jag önskar endast se henne.”

”För att sedan önska att ni *icke* sett henne.”

”Men det är icke möjligt att hon kunnat undergå så stor förändring.”

Friherrinnan steg upp, gick till pianot, och, sedan hon på min reskamrat kastat samma skålmaktiga blick som jag nyss förut ertappat, satte hon sig ned och sjöng en liten tysk visa vars innehåll torde i fri översättning kunna ungefär sålunda återgivas:

Tiden allt förmår,
Över allt han rår,
Intet som består
Kan av oberoende sig rosa.
Ung han gammal gör,
Skönhet grymt förstör,
Liknöjt överför
”Livets poesi” i simpel prosa.

Historien om Annarella och ”dr C.” är sann. Bakom initialen döljer sig skotten Georg Sidney Smith Clark, som på Capri träffade och blev förälskad capresiskan Anna Lembo, med vilken han gifte sig 1856.

Eftersom dr Clark ville stanna på Capri öppnade han en hälsoklinik som han kallade Quisisana (”Här blir man frisk”) och som han senare gjorde om till hotell. Dr Clark avled 1868. Quisisana finns som bekant fortfarande kvar och är Capris lyxigaste hotell.

Jean-Louis Hamon (1821–1874) var en fransk konstnär som bodde och verkade på Capri.

– B.J.

Muntharna och deras Släktförening

av Tom Magnusson

Nyfikenhet och vetgirighet är två särdrag för alla Munthar och ett bevis är den synnerligen aktiva Munthesläktsföreningen. Många är naturligt nog nyfikna på Axel Munthe, men det finns gott om andra intressanta personligheter i släktleden både före och efter honom.

Initiativet till att bilda en förening togs våren 1920 då generallöjtnanten Ludvig W:son och hans hustru Hedda Munthe första gången samlade släkten.

Ludvig hade tidigt intresserat sig för släktforskning och redan 1883 givit ut en stor släktkrönika, *Munthe-slägten* (som kom i bearbetat nytryck 1931). Genom att engagera en släktforskare i Belgien kunde han följa släktens historia ända ner till 1500-talets början. Denna bok låg till grund för Curt Munthes släktkrönika *Munthe från Flandern* som kom 1963. En senare ordförande i föreningen, Gunnar Munthe, följde i Ludvig W:sons fotspår och engagerade sig starkt i arbetet på att verifiera våra rötter i Belgien och historien kring vårt släktvapen. 2021 utkom en jubileumsbok i praktformat: *Familjen Munthes svenska släktkrönika*. Den kan man bläddra i, ladda ner som PDF men även köpa på Munthesläktens hemsida: www.munthe.eu.

Men tillbaka till 1920 då Ludvig tog initiativet till släktföreningens bildande! Vilka som valdes ut för att få inbjudan är obekant men många deltagare reste långt för att sluta upp på Lidingö och Ludvigs och Heddas hem Värna. Förutom Munthar från Stockholmstrakten kom släktpresteranter från Gotland, Helsingborg, Växjö, Limmaröd och Bergslagen. Hela 42 medlemmar registrerades på detta första konstituerande möte. Under ett av talen som Ludvig höll på mötet underströk han vikten av släktband och hur individen dansas i familjen. Eller som han sade: *”Sammanhållning och enighet inom familjen är av nöden, inte bara inom familjen utan inom hela släkten.”*

Ludvig föreslog också, vilket var radikalt för den tiden, att mötesdeltagarna skulle lägga bort titlarna, då vi tillhörde samma släkt.

Ludvig var hedersordförande i 17 år och efterträddes av sin hustru, som var hedersordförande fram till 1946. Sedan dess har släktmöten hållits vart tredje år, först i Stockholm men på senare tid har orterna varierat. Jubileumsmötet – 100-årsdagen av föreningens bildande – hölls i Stockholm 2021, ett år försenat på grund av pandemin.

Ludvig W:son Munthe (1849–1937) var en framstående officer, ”handlingskraftig och beslutsam och en stor människokännare” (Svensk biografiskt lexikon).

Genom olika donationer till föreningen har under åren en släktfond bildats vars avkastning går till stipendier för studier utomlands och för språkstudier i Sverige. En förmån som många unga Munthar fått och får ta del av.

Även om Villa San Michele är pärlan som alla förknippar med namnet Munthe så finns det också andra platser förknippade med Axel Munthe. Hellen Manor på gränsen till Wales, som ägs av Axels barnbarn Adam Munthe, är ett av dem. Det är ett kulturcentrum där det regelbundet arrangeras musikfestivaler och andra evenemang.

Här i Sverige är släktföreningen representerad i Hildasholmsstiftelsens styrelse, för tillfället genom vår nuvarande ordförande, Sten Munthe.

Vid sidan av Axel finns det många andra kända Munthar, däribland hans bror, officeren och författaren Arnold. Om Henrik Mathias Munthe och Jenny Lind kunde man läsa i ert Medlemsblad 32 (2019). Också i modern tid finns framstående företrädare för släkten. Curt Munthe skrev inte bara en släktkrönika utan också ett flertal andra böcker, Alf Munthe var en känd målare och textilkonstnär, Gustaf Munthe konsthistoriker och museiman, Arne Munthe historiker och rektor för Sigtunastiftelsens Humanistiska Läroverk – för att bara nämna några.

Men släkten är stor och det finns många som i dag är bortglömda – men värda att minnas.

En av dem är Jöns Munthe – eller Jens som han var döpt till. Han var sonson till Arnold Hansson Munthe – den svenska släktgrenens anfader – och hans far var kyrkoherden i Börsarp Hans Munthe. Hans bror Sven Munthe d.ä. övertog senare faderns ämbete i byn söder om Edward Perssons landsväg i Skåne.

Munthesläktens vapen.

Jöns avlade examen 1689 och efter prästvigningen blev han medhjälpare åt vicepastorn vid Lunds domkyrka. Redan samma år förordnades han till skeppspräst vid en fartygsexpedition till Portugal. Efter denna och ytterligare en sjöresa till Portugal fick han år 1691 Kungl. Maj:ts rekommendation till Hammarlövs pastorat, ganska nära Brösarp där hans far verkade.

När Jöns i stället tänkte ge sig ut på en ny längre sjöresa skrev domkapitlet till honom att han kunde ge upp tanken på befordran när han kom tillbaka. Detta gjorde Jöns arg och han svarade att om han ej blev befördrad så skulle han beklaga sig för kung Karl XI. Det kaxiga svaret renderade honom en allvarlig skrapa av biskopen som försäkrade honom att när han *”så sitt onda sinne utgjutit och ej wetat bättre sin biskop och konsistorium wörda, skulle han det å behörig ort ansvara och lära en annan gång det fjärde budet bättre iakttaga”*.

Biskopens hotelse rann ut i sanden och när Jöns kom hem från sin tredje sjöresa utnämndes han 1693 till kyrkoherde i både Stora och Lilla Slågarp, knappa milen från sin bror i Börsarp. Utnämningen fick han som tack för sina ”vackra studier” under expeditionerna. Men när Jöns förväntades att gifta sig med sin företrädarens änka tvärvägrade han med ursikten att han var förlovad med en annan. Vilket tydligen var sant, för året efter gifte han sig med en köpmansdotter från Göteborg som med tiden blev mor till deras tre söner Sven, Hans och Martin (eller Mårten på skånska).

Stora Slågarps kyrka från 1100-talet.
Tornet tillkom långt senare, 1883.

Efter tjugonio år som kyrkoherde överlämnade Jöns ämbetet till pastorn vid Norra skånska kavalleriregementet Boéthius Tydeli, som 1722 gifte sig med hans äldsta dotter. Svärfar och mäg tycks emellertid ha haft svårt att samsas, eftersom mågen gjorde anspråk på en del förmåner som svärfadern *”i sin hetsiga och häftiga sjukdom, då han intet visste hwad han sade eller gjorde”* skulle ha lovat honom. Förmodligen var det denna sjukdom – vilken den nu var – som gjorde att Jöns avstod från pastoratet.

Jöns Munthe torde ha varit en god predikant eftersom han en gång utsågs att predika vid ett prästmöte. Enligt rykten och sägner söder om landsvägen sägs han ha varit en originell man som ofta muntrade upp både sig själv och andra då han i sin prästgård berättade om sin ungdoms äventyr *”på galejan”*. En annorlunda präst, med andra ord, som det fortfarande talas om.

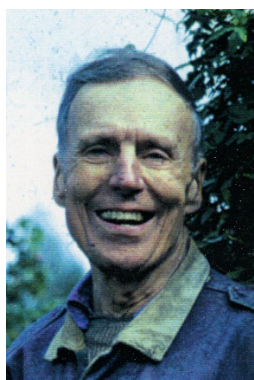
Tom Magnusson är ingift Munthe sedan 3 decennier och aktiv i Munthesläktföreningen, bl.a. som ansvarig för Familjen Munthes svenska släktkrönika som togs fram till föreningens 100-årsjubileum.

Munthes Hildasholm – 25 år som besöksmål

Av Christin Edström

Axel Munthe lät bygga Stengården – det som nu kallas Hildasholm – i början av förra seklet. Det sägs att det var försenad morgongåva till hans nyblivna hustru, Hilda Pennington Mellor. De hade gift sig 1907.

Mestadels var det Hilda och parets två söner, Peter och Malcolm, som kom att använda huset som sommarhus. Axel var sällan där. Hilda avled 1967 och efter det döpte sönerna om huset till Hildasholm. År 1976 avled även Peter. Malcolm blev ensam ägare till huset.

År 1979 skänkte han Hildasholm till en stiftelse. Gården blev förklarad som byggnadsminne 1988. Huset var i stort behov av upprustning och Malcolm hade kontaktat Länsstyrelsen för att få hjälp med det.

Hösten 1995 avled Malcolm i London. Sommaren innan hade han som vanligt tillbringat på Hildasholm. Han hade tagit emot gäster som han visat runt i huset. Under visningar som ofta varade i flera timmar hade han bjudit åhörarna på fängslade berättelser om huset, om sina föräldrar och deras anknytning till kungahus och aristokrati. Det sägs att han ärvt sin far Axel Munthes berättarkonst – en blandning av sanning och fantasi.

Malcolms död kom att innebära en ny era. Stiftelsens styrelse och Länsstyrelsen startade en omfattande restaurering av huset och trädgårdarna. Villkoret för att Länsstyrelsen skulle satsa, inom ett EU-projekt, var att Hildasholm skulle utvecklas till ett professionellt besöksmål med en ansvarig intendent, trädgårdsmästare och inte minst med reception, ett kafé och utbildade guider. Ytterligare ett skäl för satsningen var att det skapades arbetstillfällen.

Utvecklingsprocessen startade på hösten 1995 och på försommaren 1998 kunde det nya Hildasholm invigas. I strålende sol fick landshövdingen klippa

bandet framför det nyreveterade huset och konstatera att ”detta byggnadsminne utgör ett av länets viktigaste kulturminnen”.

Styrelsens mål var att man skulle kunna ta emot cirka 5000 besökare om året. Gården skulle marknadsföras som Munthes Hildasholm och tre infallsvinklar skulle betonas;

- Axel Munthe, författaren
- Hilda Penningtons Stengården med dess arkitektur, inredning och trädgårdar
- Malcolm Munthe och det europeiska kulturarvet

Man såg fyra olika målgrupper som skulle vilja besöka stället; den allmänt kulturintresserade turisten, den välinformerade specialisten, skolklasser och evenemangsbesökande.

Redan det första året uppnåddes målet, nära 5 000 besökare, året därpå kom 10 000. Intresset var stort för det nyöppnade besöksmålet. Flera magasin skrev artiklar. Bussresearrangörer gjorde dalaresor med Hildasholm och Dalhalla som viktigaste mål. De kommande åren ökade besökssiffrorna, år från år. År 2004 kom 18 000 – ”all time high”. En anledning var säkert att Bengt Jangfeldts bok *En osalig ande* kom ut 2003 vilket ökade intresset för Axel Munthe och därmed för Hildasholm.

Henrik Munthe, Ulf Löfwall, Birgitta Dandanell och Kersti Jobs Björklöv vid invigningen. Foto Falu-Kuriren.

Men det var inte bara Axel Munthe och historierna om familjen som lockade besökare. Många kom för att besöka parken med dess inbyggda trädgårdsrum. En trädgårdspark, skapad av Hilda Munthe under

hennes levnad, och omsorgsfullt restaurerad inför öppningen 1998. Inspirerad av Arts & Crafterörelsen hade hon skapat parken efter vad naturen intill Siljan kunde erbjuda.

Hilda med sina unga skådespelaradepter 1932.

En av trädgårdarna, Fontänträdgården, invigdes av Drottning Victoria, som besökte gården en regnig dag, i samband med kungaparets Eriksgata 1924. Enligt Malcolms anteckningar utspann sig följande:

”Regn? Regn? Vi ser inget regn... och med hjälp av paraplyer seglade hon fram – följd av hovet, längs den lilla allén som ledde till dalen och upp till Fontänträdgården. En förskräckt grevinna, som troligen följde i drottningens spår, mumlade att hon aldrig kunnat förstå drottningens benägenhet att gå i kloaker.”

Gunnar Kaj, en återkommande trädgårdskunnig besökare, är förundrad över vad Hilda lyckades åstadkomma, just i Fontänträdgården. ”Trots den magra jorden och de stora trädstammarna som skuggade lyckade hon skapa en skatt.”

Sedan 1999 har Ingemar Blomqvist varit Hildas trädgårdsmästare. Han har varit mån om att sköta trädgården enligt Hildas intentioner men samtidigt förnyat den på sitt eget personliga sätt. En nyhet är den medicinalträdgård som han skapat. Initiativet kom från Katriona Munthe, som tyckte att det skulle finnas en medicinalträdgård till minne av hennes farfar, läkaren och fågelvännen Axel Munthe.

År 2005 fick Hildasholm utmärkelsen ”Årets bästa slottsträdgård”.

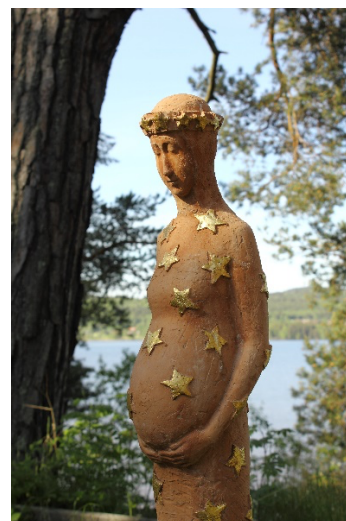
Huset och trädgårdarna lockar besökare – och det gör även aktiviteter som konserter, utställningar, skulpturpark, spökvandringar, barnteater med mera.

Ända sedan starten har man bjudit på konserter i salongen. Återkommande har varit konserter med Jenny Lind-stipendiaterna som gjort ett stopp i sin konsertturné varje sommar. Andra återkommande artister har varit delar av Romeo & Julia-kören, Midnattsorkestern och Malvakvintetten. År 2021 startade Hildasholmsmusiken – ett samarbete mellan Hildasholm och Leksands Kulturförvaltning – på initiativ av Malcolms son Adam Munthe. Förhoppningen är att det ska bli en återkommande musikvecka med konserter och musikklasser i samarbete med bland andra Kulturskolan i Leksand och Musikkonservatoriet i Falun.

Fontänträdgården. Foto Ingemar Blomqvist.

Barnteaterveckan är ett återkommande evenemang i mitten av juli. Den återknyter till Hilda Munthes teateruppsättningar på 30-talet. Då fylls parken av barn och föräldrar som bjuds på flera teaterföreställningar om dagen. Det är ett samarbete mellan Hildasholm och teaterföreningen Paraden i Leksand och blev en succé direkt vid starten för nio år sedan.

Madonna av Lena Lervik. Foto Ingemar Blomqvist.

De senaste somrarna har trädgården blivit en skulpturpark med ett flertal konstnärer. År 2022 kunde man bland annat se Thomas Quarsebos och Lena Lerviks skulpturer i parken.

Som tidigare beskrivits så låg besöksantalet på topp runt 2003–2004. Sedan sjönk antalet besökare för att hamna på en nivå runt 10 000 i många år. Det räckte inte för att intäkterna skulle täcka kostnaderna för driften. Man fick använda utdelningen av det aktiekapital Malcolm Munthe skänkt i samband med att stiftelsen bildades, ofta även avyttra aktier. Man hade sökt bidrag från Leksands kommun vid några tillfällen utan framgång.

Från Hildasholmsmusiken 2022. Elisabeth Zeuthen Schneider, Mina Fred och Einar Everss.

Foto Kicki Kobdock Haak.

Hösten 2009 hölls ett krismöte – skulle man behöva stänga? Det resulterade i att man minskade organisationen och antog en delvis ny målsättning – man ville satsa mer på att locka besökare från bygden. I det läget var Leksands kommun villig att ge bidrag, vilket sen kom att fortsätta några år. Även andra bidragsgivare, också privata, har tillkommit vid olika tillfällen och verksamheten har kunnat fortsätta. Men det har inte funnits någon långsiktig lösning. År 2021 bildades Munthe-stiftelsen och Adam Munthe skänkte ett kapital vars hela avkastning ska gå till driften av Hildasholm. Det har gjort den ekonomiska situationen betydligt ljusare. Besöksantalet har också visat en ökning de senaste åren. Det är främst trädgårdsbesökarna som står för ökningen – en konsekvens av det allmänt ökande trädgårdsintresset.

Adam Munthe och Ingemar Blomqvist.

Foto Sophie Resare.

Inför jubileumsåret 2023 kommer nya konstnärer att smycka parken, man kommer att möta överraskningar inne i huset i form av blomsterinstallationer, intressanta guidningar – som vanligt – och man får något gott att äta från det utbyggda köket. Kanske njuta av *afternoon tea* på någon vacker plats i trädgården.

Foto Kicki Kobdock Haak.

Christin Edström var intendent på Hildasholm 2013–16. Hon utkommer i år med boken Munthes Hildasholm – 25 år som besöksmål. Christin är också styrelsemedlem i Sällskapet Villa San Michele's Vänner.

Bilderna på Malcolm och Hilda är hämtade från Hildasholms arkiv.

Allegría

Vårstämning från Capri

av Anne Charlotte Leffler

S:ta Luciakajen i Neapel, varifrån resan till Capri anträdde. Teckning av C.W. Allers 1893.

Jag vet intet som ger ett mer fullt och strålande intryck av den traditionella napolitanska glättigheten än när man en vårmorgon beger sig av till Capri. Först allt det muntra livet vid hamnen, S:ta Lucia, pojkar som ligga på magen och spela kort, kvinnor under skämt och glam som reda ut varandras långa, svarta hår, båtkarlar, fiskare, utbudare etc. – det är det vanliga virrvarret med rop, skrik och skratt under det lysande solgasset. Så föres man i roddbåt ut till ångbåten, som ligger ett stycke ut på redan – roddarna lura en naturligtvis och taga dubbelt så mycket betalt som de borde, om de kunna komma åt – lyckas de, så skratta de åt vår dumhet, lyckas de icke, så skratta de åt sitt eget misslyckande. Så kommer man då upp på ångbåten, som är proppfull av Baedeker-utrustade herrar och damer, och medan man väntar på att den skall giva sig i väg, vilket naturligtvis sker minst en halvtimme senare än det är bestämt, åtaga sig åtskilliga halvstora poj-

kar att underhålla passagerarna med att stående i vickiga roddbåtar utföra diverse gymnastiska eller teatraliska övningar, skrikande, nej sjungande under hela tiden muntra sånger. Nu höres ett egendomligt, joddlande läte. Alla passagerare störta till den sidan av ångbåten. Var är det? En av pojkarna har blixtnabbt låtit sina få klädespersedlar falla och störtat sig i vattnet för att visa sin simduglighet.

Äntligen ångar fartyget ut över golfen och det underbara, alltför ofta besjungna men alltid obeskrivbara panoramat av det skinande vita Napoli, amfiteatraliskt upptornande sig mellan denna safirblå himmel och detta emaljerade hav, mellan det rykande Vesuvius och de ännu snötäckta bergskedjorna i bakgrunden å ena sidan, å andra Posilipos leende, blomstrande, villaprydda kuststräcka samt Capo Nisidas, Ischias och Procidas djärva konturer – utbredde sig för våra blickar oh framlockade mångt långdraget "Ooooh!" från

engelsmännen och så många "Wunderschön" från tyskarna att man skulle önskat kunna stoppa till öronen på sig för att få njuta i fred. Men det fick man i alla fall inte. För den som vill försjunka i stilla naturbetraktelse är visserligen icke en Capri-båt rätta platsen.

Anne Charlotte Leffler i 30-årsåldern.

Fyra män framträdde nu på däck med violiner och mandoliner och föredraga i sång, mimik och ackompanjemang de vackra, melodirika och glada napolitanska folkvisorna, den ena efter den andra. Än är det den överdådigt uppsluppna *Funiculi funiculà*, som beledsagas med dansande rörelser, vilka synas ofrivilliga och oemotståndliga och kännas så smittande att det knappt skulle förundra om alla passagerande stege upp och begynte dansa med – än är det den smäktande ljuva kärleksvisan om S:ta Lucia eller den veka, stämningsfulla *Mia Napoli, bella Napoli!* – och så bryter munterheten lös igen i ett kärleksgnabb mellan tvenne älskande som för första gången lämnats ensamma och vilkas tämligen vågade språk säkert skulle komma de engelska misserna att vända bort huvudet i st.f. att, som nu, hjärtligt skratta – om de förstod napolitanska. Grälet slutar med ett samstämmigt: "benedetta mamma!" en jublande, skrattande lovsång till mamman, som gått bort och lämnat sin dotter ensam hemma.

Nu gå sångarna till andra sidan av däck efter att ha inhöstat så många *soldi* de kunnat klämma ur de motvilliga resandenas fickor, och för oss börja nya föreställningar. Först korall-, sköldpadd- och kaméförsäljare, som söka fresta de oerfarna med sina lådors vackra och inbjudande innehåll. Jag har nu varit för länge i Napoli för att det ens skulle kunna falla mig in att köpa något på ångbåten, och jag vet att det enda sättet att undgå deras efterhängsenhet är att *icke* svara "nej, jag tackar" – och framför allt icke kasta en enda, halv blick på varorna utan endast göra en liten nästan omärklig napolitansk gest med handen. Den veckar som ett frimurartecken: "bara inte mig, min vän; för gammal rävt" – och mannen går strax vidare. Och jag följer nu hans handel med intresse och gläder mig med honom, när han lyckas lura någon av de nykomna att köpa. Så kommer käpputbudaren med käppar, som äro "aldeles outhärliga" för en dags uppehåll på Capri, om man ej vill riskera att bryta av sig armar och ben bland klipporna. Och sedan kommer en vacker, frisk, rundkindad ung nunna av de emanciperade, som går omkring över allt med en frihet som ingen annan italiensk kvinna och ber vänligt leende om en slant för de obotliga sjuka. Har ni efter allt detta några *soldi* kvar i fickan, är det bra, ty ni får ännu många tillfällen att göra av med dem, innan ni når bestämmelseorten.

C.W. Allers' teckning av musikanter på ångbåten 1891, två år efter Anne Charlotte Lefflers resa.

Vi backa ett ögonblick utanför Sorrentos grönskande stränder och släppa av samt taga upp folk i småbåtar – och se här en ny utställning på däck!

Trämosaikerna från Sorrento, smakfulla, lockande och prisbilliga såsom hela den moderna italienska konstindustrin.

* * *

Nu ha vi lämnat kusten och styra kursen rätt på Capri blå grotta. Väl 20–30 små båtar omsvärma strax ångbåten, och medan man står i kö för att komma med i den, uppvaktas man av en fem, sex olika matsedlar från de olika restauranterna vid Marinan, som bjuda på frukost. Många rätter och mycket lågt pris. Det är alltid något att trösta sig med, medan man uthungrad väntar på att de 30 båtarna i två omgångar hunnit föra det stora antalet resande in i den blå grottan och ut igen. Icke strax ut igen likväl. Ty när man kommit in i den underbara klippålan, till vilken ingången är så trång att man måste lägga sig ned i båten för att passera, ehuru grottan själv är en vid och hög sal, en sal, värdig tronsal åt bergakungen, underättas man om att om man vill betala ytterligare 2 lire förutom de 1,35 man redan erlagt för båten, så kan man få se en man simma i det blå vattnet, varvid hans kropp synes så starkt färgad att man tror honom iklädd en djupblå simdräkt. Då vi finna priset något högt – var och en av dessa inemot 100 passagerare 2 lire till en man, som simmar några slag, – upplyser man oss att vattnet härinne har feber i sig, vadan det är livsfarligt att simma däri, och att alla som försökt det blivit sjuka utom denne ende man, som nu stått emot i flera år. Det går i de flesta – det berättas på ett så trovärdigt sätt, och grottan ser så hemlighetsfull ut.

Vistas man sedan någon tid på Capri så får man dock se så många badgäster roa sig med att simma in där att man slutar med att göra det själv för att få det nöjet att se sig själv blå – och man upptäcker att det endast är när ångbåten ligger där som man får feber därav.

Nu äntligen styra vi då mot Marinan och måste åter i båtar för att komma i land. Här slitas många händer om vårt bagage – men egendomligt nog med bara kvinnliga händer. Capri är ett kvinnorike. Männen äro nästan alltid borta på långa sjöresor eller i Amerika, och kvinnorna bygga husen, odla jorden och taga emot främlingarna. Hur lätt den där raska kvinnan nu slänger min tunga kappsäck på sitt huvud, medan jag själv stiger upp på åsnan, och hur rask och

stadig hon går uppför de branta stigningarna upp till byn! De flesta hus i Capri ha sten för sten burits på kvinnornas huvuden, säger en engelsk författare.

Med undersam glädje insuper mitt öga åter skönheten av detta natursceneri, medan min åsna småtravar uppför backarna på de smala stigarna mellan murarna. Här är det enda ställe jag sett i Italien, där man ännu finner vild natur – de branta spetsiga fantastiskt formade klipporna medgiva ingen kultur. Än stupa de alldeles över ens huvud, än breda de ut sig och bilda djupa dalgångar och på de sluttande sidorna växa vilda blommor i frodig rikedom. Ruinerna på topparna äro minnen från Roma-väldet och från medeltiden, den lilla byn ser ännu ut som på saracenernas tid, vin-, orange- och fikonplanteringarna bilda massor kring bergets fot, golfen och öppna havet göra djupa inskärningar över allt i ön och bilda trånga sund, grottor och vikar, Vesuvius och Sorrentokusten rodna på avstånd i druvsafstens färg, fiskarbåtarna avteckna sina romerska segel mot horisonten – allt är ljus, klarhet, fullkomlighet.

Glada tillrop och skämtsamma ord växlas mellan de mötande kvinnorna på vägen, var och en med sin börda på det käcka huvudet.

Stenbärskor. Teckning av C.W. Allers.

Uppkommen på den lilla piazzan träffar jag på alla mina gamla bekanta deä, vilka ropar ett "välkommen" som förefaller så hjärtligt, att man tror det är äkta. "La bella Carolina" går fortfarande och säljer sina koraller med sin vanliga frimodiga nöjda min, gamla Spadaro med sitt excellensutseende sitter fortfarande modell, Concetta, som i föl med sin åsna brukade föra mig till badet, har nu en liten pojke vid bröstet, Carmela, den grekiska skönheten, som i tarantellan så väl förstod att dölja den lilla brist som naturen givit Capris vackraste flicka till påminnelse om människans ofullkomlighet – hon haltar när hon går – är nu förlovad med en Signore.

Gott för henne, om han verkligen gifter sig med henne, ty ingen Capri-gosse vill ha henne, säger min följeslagerska.

– Varför det?

– Åh, en flicka som setat modell i flera år.

– Har hon då varit modell för en bildhuggare?

– Naken modell, menar Ni? Nej det kan då ingen Capri-flicka fås till. Nej, nog har hon alltid setat klädd, men gossarna här tycker ändå inte att det är bra att en flicka sitter så där under ögonen på en man hela dagen. Och vem vet, nog har han kanske också löst sjaletten någon gång från halsen.

– Tre timmars ångbåtsresa från Napoli, och en sådan stränghet i seder!

"Carmela har också haft ett äventyr i vinter", fortsätter min åsnas ägarinna. "Hon har blivit så fåfång av det där modellsittandet att hon vill ha en klänning med garneringar och puff baktill. Det kunde naturligtvis modern inte tillåta, ty en flicka som kläder sig så gör sig till spektakel för alla och anses inte ärbar – men då blev flickan så förargad att hon ställde till ett stort spektakel och grät och skrek mot modern. Och strax efter det försvann hon från hemmet. Bröderna sökte henne överallt och fingo slutligen reda på henne uppe på kastellet – ruinen av ett medeltidsslott, som ligger på toppen av det branta berget – och när de funno henne hade hon förlorat målföret. I åtta dagar kunde hon icke tala, men sedan fick hon igen stämman, och då berättade hon att 'il brutto' (den lede) hade bortfört henne på hästryggen samt att han hade velat kasta henne ned för bråddjupet i havet, men att madonnan hade kommit i

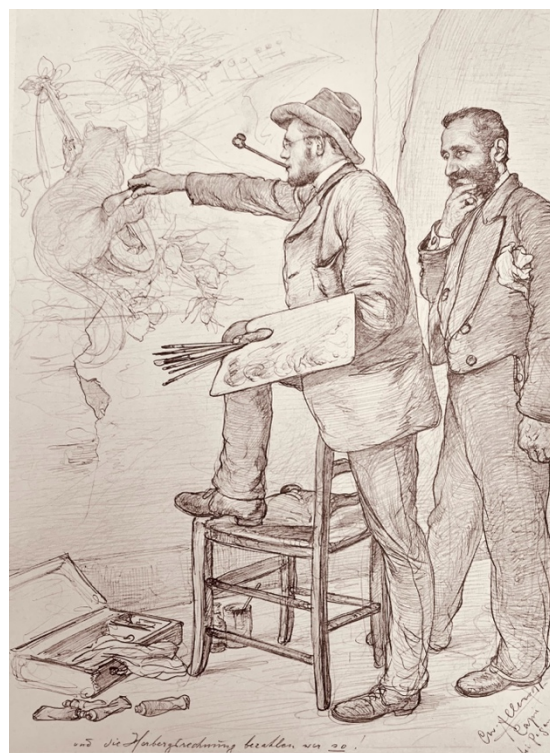
egen person och räddat henne. Av skrämself hade hon emellertid mistat rösten."

– Nå, fick man aldrig reda på sanningen? Frågade jag naivt.

– Vem vet om hon sagt någon osanning, svarade min följeslagerska allvarligt.

"Il brutto" huserar nämligen mycket här på ön ännu. Icke blott att kor och grisar ofta dö av "mal'occhi" (ont öga) men här förekomma även sjukdomsfall bland människor, förorsakade av oväntade sammanträffanden med denna personlighet på vägar och stigar.

Men man tar det icke så fasligt illa ändå. Lever man ärbart och ber flitigt till madonnan, så går man nog fri. Och för resten är det tids nog att tänka på olyckan, när den kommer. Denna risk att möjligen möta den onde spelar i alla fall icke större roll i deras fantasi än för andra människor risken att ådraga sig en sjukdom på naturligt sätt, och hindrar dem ingalunda att njuta livet och vara glada och sorglöst muntra såsom intet annat folk jag sett.

C.W. Allers: en konstnär dekorerar väggen på hotell Pagano.

Och denna munterhet smittar oemotståndligt även främlingarna. När man kommer från Napoli något tryckande luft, dess smuts, fattigdom, laster och oärlighet, så verkar denna ensamma

klippö med sin friska luft, sitt snygga, ärliga och frimodiga folk, sina enkla och rena seder som ett livande bad.

Här kan man lägga ett guldstycke på piazzan och ingen skall stoppa det i sin ficka – i Napoli kan man icke gömma det så väl att ej övade händer kunna finna det – här kan man sova för öppna dörrar och lämna huset öppet när man går ut. Ja, sorglöshet i alla avseenden, det är den stämning som griper en här.

I Pagano, det karaktäristiska äkta italienska hotellet med sina terrasser, loggior, utsprång, sin förtjusande, intrasslade oregelbundenhet, sina djupa svala rum, dekorerade med väggmålningar av de många generationer av artister, som haft sitt tillhåll här, är t.o.m. munterheten i afton så högröstad, att när man plötsligt kastas ensam in i detta glada sällskap blir man nästan beklämd därav. Det är högsta säsongen nu för Capri och matbordet har utgrenat sig ända intill det omöjligas gränser. Efter middagen naturligtvis dans, viol- och mandolinspel, sång och tarantella i den stora vestibulen där den vanliga utställningen av akvareller och andra konstarbeten även pågår.

Något enerverad av allt detta stöj drar jag mig undan ut i den lilla trädgården, som doftar starkt av rosor och violer i den ljumma vårnatten. Vinlöven slingra sig kring de brutna stuck-kolonnerna, orangerna glöda däremellan, natthimlen är gnistrande stjärnklar – och utanför muren draga spelande och sjungande skaror – det är annandag påsk, och årets största glädjehögtid ger ännu genljud i luften.

Allegría, allegría!

– Ja, för alla dem som glädjas i flock, i grupp eller i par! Men för den ensamma är intrycket för starkt. Munterheten, vårluften, blomsterdoften, naturens utsägliga skönhet, det väcker vemodskänslor, och man tänker på den vackra och sanna strofen:

Naturen är skön kun ved Hjerternes slag,
Som en Blomst ved den elskedes Bryst.

Tryckt i Stockholms Dagblad 2.6.1889 och i Efterlämnade skrifter: I. Sanningens vägar. Napolitanska bilder, Stockholm 1893, s. 150–160. Citatet är hämtat från en dikt av den norske skalden Andreas Munch (1836). – B.J.

Hundarna på Capri

En interiör

av Axel Munthe

Liksom de gamla romarna ägnar Caprihundarna största delen sin dag åt det offentliga livet. Piazzan är deras Forum, och det är där de skriver på sin historia. Då don Antonio öppnar dörrarna till sin osteria och don Nicolino – barberare och »salassatore«¹ – träder ut ur sin *Salone*, börjar Capri en ny dag. Från alla håll kommer då Caprihundarna gravitetiskt vandrande fram, doktorernas, *Il Tabaccaio's*, *Il Segretario's*, don Archangelos, don Pietros med flera, och efter en hälsning enligt av naturen anordnat ceremoniell slår man sig ned på Piazzan att meditera. Don Antonio ställer ut ett par stolar framför sitt kafé, och några antar tillbudet att luta sig mot dem medan andra föredrar trappstegen som leder upp till kyrkan, eller det bekväma hörnet vid Campanilen, till vars klockverk generationer lyssnat med stigande förvåning, där det, obetvingligt som solen, följer sin egen ban – tyvärr ej densamma som solen.

Efter en stund kommer Hotel Paganos hundar tågande. De stiger upp senare än de andra, ty de äter en förfärligt grundlig diner. De stammar alla från den urgamla »Timberio«² Pagano, som vandrar ett stycke efter de andra. Timberio har starr på ena ögat, men det andra blickar med orubbligt lugn ut i livet.

Hundfamiljen Pagano har alltid räknats bland Capris mest ansedda, och nu, sedan en av dess herrar, Manfredo, valts till borgmästare, har den blivit ännu förnämre än förut. De håller sig nu mestadels för sig själva i sällskap med några av de mera framstående liberala hundarna i portgången till Municipio. De konservativa hundarna, som fick stryk vid sista valet, då de liberalas kandidat, Manfredo Pagano, blev *syndic*,

håller sig nu i fientlig minoritet på andra sidan Piazzan, vid trapporna som leder upp till kyrkan. Då och då ser man dem även titta inom kyrkan, där de med största dekorum sitter som ringa publikaner nere vid dörren, medan mässan läses fram i koret och *Figlie della Maria* med halvsjungande stämmor reciterar litanian. Vid tiotiden uppträder *Il Cacciatores*³ bägge hundar, far och son. De går direkt in till don Antonios vinkrog. De är visserligen födda på ön, men de har fått engelsk uppfostran, och de vet väl hur en *leg of mutton* eller en *roastbeef* ser ut. Don Antonios hundar har också en viss aning härom, ännu genom generationer fortlever där hos dem en svag anglicism från den tid då don Antonio var steward på en engelsk ångbåt, och de är alltid stolta att framför sina Caprikolleger med lindrig brytning kunna säga ut sitt *how, vow, vow – how do you do, Sir?* till varje främling som nalkas deras osteria. De tysksinnade hundarna förekommer ej i don Antonios osteria; trots alla Bismarcks strävanden att vinna don Antonio för trippelalliansen är tyskarna ej gärna sedda hos don Antonio, deras huvudkvarter är fortfarande Morganos kafé »Zum Hiddigeigei«, varifrån man hör dem skälla och gläfsa till långt in på nätterna.

”Zum Hiddigeigei” som kaféet såg ut när Munthe författade ”Hundarna på Capri”.

Morgonen förflyter i lugnt *dolce far niente* såsom förberedelse till dagens mödor. Sällan har något hänt sedan man möttes här i går, sällan tyder något på att den dag som går in skall bringa i sitt sköte någon omväxling i den orubbliga harmonien av deras status

quo. Där vilar en arkadisk ro över hela deras tillvaro, ett kontemplativt lugn står stämplat på allas ansikten. Och dock blommar denna frid på en vulkan, liksom den fagra sommar som klär Vesuvius' sluttning där borta vid synranden. Då och då mullrar åskan fram ur gamle Timberio Paganos breda bringa, när Hotel Quisisanas svartlurvige gårdvar träder honom för nära, de bägge rivaliserande doktorernas fyrbenta assistenter räcker ut tungan i smyg åt varandra där de sitter på var sin sida om *la Farmacias* dörr, och då och då flyger don Nicolinos och Chichillos (den nye perukmakaren) hundar i luven på varandra så att hårtestarna flyger kring dem. Antipatierna sjunker dock snart till djupet igen, och lugna som golfens jämna vågor där nere vid den gamle kejsarens badslott vaggas timmarna fram i rytmisk enformighet.

Turister på Capri. Lavering av Wilhelm Smith.

Man ser på flickorna, som likt en levande Parthenonfris av karyatider skrider förbi med väldiga *tufa*-stenar på högburna huvuden, man ser på Marinans fiskare, som torgför nattens fångst av guldfärgade *Triglie* och väldiga *Scurmi*, skönfärgade musslor från något klipprev eller kanske en korallspunnen gammal romersk amfora, som de djupa *Palamido*-näten ryckt upp ur dess tusenåriga gömsle nere på havsbotten. Ibland vaknar lusten för verksamhet och man vandrar långsamt över Piazzan fram till hörnet av Anacaprivägen och stirrar drömmande på det aktiva livet framför åsnestallet, där kavalkader av *forestieri* står otåligt väntande, medan sadlarna läggs på åsnornas blodiga ryggar och rostiga betsel stoppas in i sargade munnar. *Aaaah! aaaah! avanti!* I väg upp till Monte Solaro i en och en halv timmes styv stigning med de sorglösa turister! Ja, skön är vägen, som

slingrar sig upp längs bergets flank bland granitburen grönska av myrten och ginestra. Synfältet vidgas alltmer – *aaaah! aaaah!* ännu en brant, och vingårdar och olivskogar ligger djupt under edra fötter och över edra huvuden reser sig djärva klippor, vilda i sin väldiga ödslighet som Alpernas Via Mala, med Barbarossas förvittrade borg nitad fast på dess branter. Där ute glänser golfen, gördlad av strändernas ovanskliga fåg-ring, och från Posillipos pinjkrönta udde simmar ö vid ö bort mot Medelhavets blånande fjärran – *wunderbar!*

Under sadeln svider det som eld, och munnen är så öm av de ideliga ryckningarna i det tunga betset; men friskt mod, liten åsna! Där uppe på höjden bor Padre Anselmo i sitt eremitkapell och där finns gott vin för törstande strupar!

Andra, som ej kommit så långt som fram till åsnestallet, lutar sig tankfulla mot Piazzans balustrad, där några sjömän sitter och hänger och ser ut över golfen. Ögat glider förstrött över Napolis glansfulla linje och Vesuvius' väldiga silhuett och följer tankspritt riktningen av någon utsträckt hand som pekar bort mot Sorrentos udde, där ångbåten skjuter fram på väg till Capris grotta. Och där kommer de bägge blinda gubbarna, "Fenocchio" och Giovanni, med vana fötter trevande sig fram över Piazzan på väg till sitt vanliga hörn vid vägkanten, där sorlet av tusentals muntra turister dragit dem förbi, där de suttit sedan årtionden med sina gamla fiskarluvor i de utsträckta händerna och sina tomma ögon stirrande ut i deras eviga natt av strålände solljus – *date u soldo, Eccellenza, al povero cieco! Anim u priatorio!*⁴ *La madonna vi accompagna!*

Fenochios hund syns ej mera till vid gubbens sida, fångsten har väl ej varit så stor i den gamla fiskarluvan, och det blev väl svårt att få brödbiten att räcka till för två munnar.

Uppe på Piazzan börjar man vakna, och i spridda grupper vandrar man fram till balustraden att beskåda ångbåten, som glider förbi på det blå vattnet på väg till grottan. Det är tid att begiva sig i väg ned till Marinan att möta de ankommande främlingarna. Quisisanas, Paganos och Hôtel de Frances hundar eskorterar högtidligt sina respektive portierer till Piazzans valvformiga portik med bourbonernas vapensköld ännu tronande däröver, små färdigsadlade åsnor klättrar också tåligt nedför den gamla trappstigen till Marinan, och med väldiga piskklatschar skramlar Felicellos kuskar i väg nedför den nya körleden. Man beskådar uppe från Piazzan hur ångbåten ankrar framför

hamnen och småbåtarna för passagerarna i land. Ett svagt intresse avspeglar sig i capriaternas passiva anleten då de första främlingarna kommer upp på Piazzan. Men ständigt samma oföränderliga typer, ständigt samma kolossala matrona på samma spensliga lilla åsna, ständigt samma korrekta misser i Felicellos landå, ständigt samma eldröda, bullrande tyskar, som grälar om betalningen med flickorna som släpat deras koffertar uppför höjden till byn. Sällan är några hundar med, sällan är där någon anledning att gripa in i vad vara må – passivitet, idel passivitet.

Ångbåten på Capris redd (G.W. Allers 1891).

Nu ringer hotellens klockor till lunch, och man vandrar var och en hem till sig. Matsmälningsprocessen försiggår efter fysiologins mönster, ostörd av varje hjärnverksamhet, och eftermiddagen förflyter under siesta på någon loggia, medan solstrålarna långsamt klättrar uppför Anacapribranten och långa skuggor börja glida utför Monte Solaros sluttning ned mot Capris by. Luften är sval och blid, och man bereder sig att återtaga den offentliga verksamheten på Piazzan. Dagens kanske viktigaste stund nalkas. Posten kommer. Don Peppino (postmästaren) stänger högtidligt dörrarna till sin *ufficio*, och man väntar med spant intresse medan postväskan öppnas där inne. Alltid samma avvaktans iver, alltid samma missräkning. De får aldrig något brev; alla brev och tidningar är till hotellens främlingar. Någon gång får de fatt på en

Corriere di Napoli eller en *Pungolo*, och de försvinner då i något hörn för sig själva för att man skall tro att de kan läsa; men sen de slukat hela tidningen vet de ej mera för det. Så slappnar man åter ohjälpligt av, vandrar några slag runt Piazzan, förbi don Antonios osteria med de välkända borden framför ingången, några urblekta fotografier och torkade biskvier i fönstren och några omedvetna filosofer i kontemplationer därinnanför, förbi *Il Salone*, där flugorna vakar över don Nicolinos drömmar, förbi *la Farmacia* (apoteket), där lättjans morfin vaggas don Petrucchios tankar till ro, förbi åsnestallet, där främlingarna vänder åter från sina utflykter kring ön och åsnorna skuffas in i sina mörka kyffen. Man ser ut över golfen, där Ischia rodnar i svinnande solglans och dunkelblå skymning faller kring Vesuvius. Dagens ansträngningar nalkas sitt slut, och Piazzan börjar bli öde. Uppe i Campanilen bryter plötsligt ut ett förskräckligt oväsen bland kuggar och hjul och famlande rätt på en gammal rostig hammare börjar det åldriga verket till slut slå, så länge det orkar, på några motsträviga klockor. *Ventiquattro ore*, säger don Nicolino och stänger gäspande sin *Salone*, tjugofyra timmar säger flugorna och går till vila bland borstar och kammar, tjugofyra timmar säger hundarna och vandrar hem till sig med känslan av uppfyllda plikter att i drömlös vila hämta kraft till morgondagens mödor.

Kyrkklockorna ringer Ave Maria, och dagen sjunker sakta i havet.

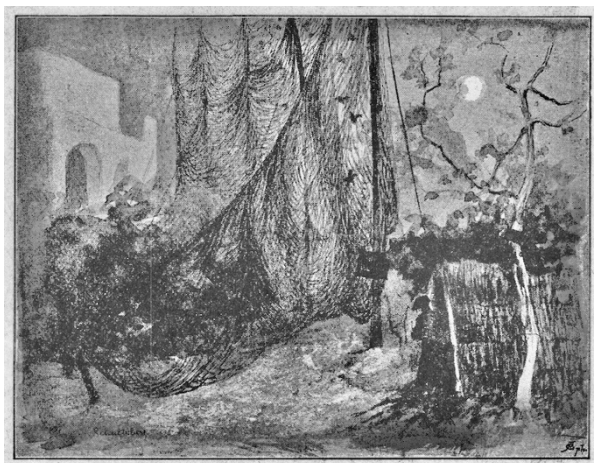
Så går dagarna hän, likformade som kulor i radbandet som glider mellan fingrarna på *Figlie della Maria* där inne i kyrkan. Varje morgon samlar medborgarplikten de spridda krafterna till fredligt samarbete på Piazzan, varje kväll manar Campanilen dem till vila.

Men skuggorna kring husmurarna börjar bli allt smalare, och varmare och varmare bränner Piazzans flata stenar i solbaddet. Oroliga drömmar börjar störa siestans fred, och Capri grips av en oemotståndlig lust att klia sig. Don Antonio spänner upp tältet framför sin osteria och dagens frågor avhandlas allt mer och mer under dess skyddande skugga. Man dröjer allt längre på Piazzan i de ljumma kvällarna, och med näsorna i vädret sitter man långa stunder framme vid bälustraden och ser ut över golfen och bort mot Vesuvius, vars väldiga rökmoln långsamt förtonar sig mot fastlandet – vinden går över till sydlig, allt är som sig bör, och med aningsfulla tankar på kommande strapatser troppar man var och en hem till välbehövlig vila. Piazzan är öde. Än ljuder här och där ned från

någon vingård ett kort hundskall eller något skrålande *Potz Donner Wetter!* från »Hiddigeigeis« Bierstube, så blir allt tyst, och blott den gamle tidväktaren uppe i Campanilen räknar med högljudd malmröst nattens timmar för att hålla sig vaken. Än skymtar den vita byn fram bland klippornas skymning, så mörknar det alltmer och Capris ö försvinner i nattens dunkel.

Men ren stiger månen upp över Sorrentos berg, och den flyktiga skymningens slöja glider sakta från Monte Solaros stolta fjällvägg ned över sluttningarnas skimrande olivskogar, över orangelundar och myrten och försvinner i silverskir ut över golfens vatten. Natten drömmer en ljuv dröm, och sagolik reser sig sirenernas månglänsande ö ur havet. En ljum sunnanvind far fram över vattnet, sorlar sakta bland strändernas halvvakna vågor, flyger doftande fram över orange-träd i blom och gungar lekfull på späda vinranksblad. Jublande röster ropar från havet, allt starkare och starkare ljuder de genom tystnaden, och nattvandranden uppe på Monte Solaro hör suset av vingslag högt uppe i den månljusa rymden.

När Capri vaknar nästa morgon vet man att vildgässen dragit förbi och våren är kommen. Framför Maria Vaccas slaktarbod hänger en död vaktel – jakttiden är inne! Från tidiga morgonen är Piazzan full av hundar. Vardagslivets flegma har flytt, en viss energi livar de slappa dragen, och reflexen av en tanke lyser upp ögonens kontemplativa dunkel.

Anselm Schultzberg: Vaktelfångst på Capri i månken.

Framför don Antonios osteria står bössor i långa rader, och på stolarna ligger väldiga jaktväskor och krutpungar. Sedan soluppgången är *Il Cacciatore* på sin post i osterian, i kolossala kragstövlar och med patrongördel kring magen – ve! den vaktel som nu visar sig i Maria Vaccas slaktarbod, den försvinner genast i *Il Cacciatores* »shooting bag«. Inne i Municipios portik lyssnar en yngre generation till gamle Timberio

Paganos jakthistorier från hans ungdomstid, då man fångade flera tusen vaktlar om dagen, och uppe på kyrktrapporna tänker de klerikala med vemodsfulla tankar på en svunnen storhetsperiod, då Capri hade sin egen biskop, vars underhåll betalades av vaktelfångsten – *vescovo delle quaglie*⁵, som han kallades uppe i Rom. Timmarna går hän under stigande spänning, och då äntligen Campanilens klockor förkunnar att den första jakt dagen är slut vandrar man med spänstiga steg var och en hem till sig för att sova sig till kraft för morgondagens ansträngningar. Åter faller mörkret över ön, och Capri sover de rättfärdiges sömn.

På trötta vingar flyger fågelskarorna fram över havet. Tusenden har fallit på Afrikas stränder, där de samlades för den långa färden, tusenden har maktlösa sjunkit ned bland vågorna, tusenden skall dö på klippön som skymtar fram där borta i dunklet. Skyddade av nattens sista timme nalkas de ön, och ljudlöst slår de ned på dess branta stränder, på höjderna uppe vid *Villa di Tiberio*, där eremiten lurar bakom sina giller, bland *Mitromanias*⁶ och *Piccola Marinas* klippor, där näten står färdiga att snärja deras vingar, vid *Lim-bos* och *Punta di Carenas* udde, där Caprihundarna, tysta som katter, smyger kring på rov. När dagen gryr bort över Salernos berg och strålar än liksom för tvåtusen år sedan i flammande offereld på den gamla solgudens vittrade altare nere i Mitromanias grotta, fladdrar hundratals vanmäktiga fåglar, vaktlar, vildduvor, lärkor, trastar, i näten runt ikring och hundratals andra förblöder bland klipporna – men vad bryr sig solen om det! Vad bryr sig solen om att dunklet han skingrar döljer en hop uttröttade fåglar för rovgiriga ögon, att i dag följer döden från klippa till klippa hans strålande ljus i spåren:

So che natura è sorda,
Che miserar non sa,
Che non del Ben sollecita
Fu, ma dell'esser solo.

(Leopardi)

På höjden av Monte Solaro sitter *Il Cacciatore* väpnad till tänderna och ser med segrarens blickar ut över slagfältet under sina fötter – nalkas honom ej, ty han skjuter på allt i dag. Dagen har varit het, *Il Cacciatore* har lossat över hundra skott i olika riktningar. Vid hans fötter vilar hans bägge hundar, far och son, och bakom honom sitter gamle Spadaro med en extra bössa i handen och en oerhörd jaktväska över skuldran. Då och då smågläfsar far och son och viftar med svansarna, förföljande i drömmen en flyende fågel, då

och då famlar *Il Cacciatores* hand efter den trogna bösan liksom för att fälla en vaktel till marken, då och då drömmer Spadaro att han stoppar ett nytt byte i den väldiga väskan. Allt färre och färre ljuder skotten kring dem, allt djupare och djupare faller tystnaden över Monte Solaros höjder. Nere under deras fötter blänker ren Faragliones tre klippor i purpur och guld, och den sjunkande solens skimmer glänsar på golfens vågor. Från Capris by tränger ljudet av hotellens klockor, som ringer till middag. En doftande hallucination av vaktelpastej kittlar *Il Cacciatores* näsa, och under hans halvöppnade ögonlock lyser hela golfen i grym synvilla liksom ett hav av idel *Capri-Rosso* – denna färgglans, som redan gamle Homeros jämförde med skönglänsande rött vin – medan Spadaros blygsammare fantasi hör makaronerna puttra och koka nere i vågsorlet bland klipporna och ser kvällsolens purpurglöd gjuta massor av *pumaroli*-sås däröver.⁷

Il Cacciatore gnuggar sig i ögonen och ser sig förundrad ikring, och Spadaro trevar bestört i jaktväskan, där fortfarande blott en ensam liten siska, som skulle upp och giva vårkonserter i Norden, sover sin sista sömn. – Halloh! Spadaro! *Andiamoci*.⁸ Hundarna vaknar så småningom, och karavanen sätter sig långsamt i väg ned mot Capri. Trött av dagens mödor når man äntligen Piazzan och dess vänliga osteria, där *Il Cacciatore* slår sig till ro, medan Spadaro och hundarna i triumf bär hem siskan och bössorna.

Så fortgår jakten i veckor. Varje morgon innan dagen gryr ger man sig i väg att söka fånga våren i flykten, varje kväll möts man på Piazzan till vila, och ofta nog samlas vi hos allas vår vän *Il Cacciatore* kring en förträfflig *quail-pie*, så som endast han kan servera den.

Men fastän leden glesnar går dock de Tio Tusendes tåg segerrikt framåt – snart sjunger lärkor över frostiga ängar uppe i höga Norden, snart kvittrar svalor under takåsen i den fjärran lilla stugan, som för så länge låg halvtäckt av snön, snart ropar vakteln sitt entoniga vaktrop i klarnande vårkvällar.

Jakttiden är slut, och snopna sitter Caprihundarna på sin Piazza och stirrar ut över golfen, ditåt den fångade fågeln flög då han gled ur deras händer. Högre och högre flamar varje morgon offerelden på solgudens altare nere i Mitromanias' grotta, klarare och klarare skimrar varje kväll Faragliones klippor i purpur och guld, rödare och rödare lockar golfens vinfärg *Il Cacciatores* näthinna. Tigande grubblar de liberala hundarna inne i Municipios skuggiga portik över dagens brännande frågor, flämtande lyssnar de klerikala

från sin soliga kyrktrappa till profetiorna om *Il Purgatorios* glöd, som prästerna varje söndag ropar ut där inne i den svala kyrkan. Det offentliga livet avstannar alltmera, och det är som trädde där in en viss reaktion efter jakttidens kraftprov. Ångbåtens ankomst åses visserligen ännu från Piazzans balustrad, och man öppnar ena ögat för att beskåda de få främlingar som vandrar upp på Piazzan med målarparaplyerna uppspända och staffli och målarlåda på en pojkes huvud. Postsäckens öppnande samlar dem visserligen än framför *ufficiens* stängda dörr, men intresset för det politiska livet har slappnat av och förhoppningarna om brev har gått över i stilla resignation. Inne i *la Farmacia* jäser medikamenterna i sina burkar, och i don Nicolinos *Salone* täcks murarna alltmer av levande flugfresker. Längs Monte Solaros flank hänger scioccon i tunga moln, och långsamt sänker sig en oemotståndlig dvala över Piazzan.

Capri går i sitt sommaride.

Då man vaknar har solen dämpat sin eld och bordet står färdigdukat, där skapelsens herrar blott har att sätta sig ned till festmåltid och hundarna att samla upp smulorna som faller från de rikes bord. Från pergolan över deras huvuden hänger druvor i tunga klasar, och bland oranglundarnas skugga skymtar fram saftiga fikon och rödkindade persikor. Så kommer vinskördens backanal med skämt och sång och glänsande flickögon under druvkorgarna och nakna fötter stampande fram vinets slumrande fjärl ur dess krosade chrysalid.

Över Piazzan far då och då en svalkande havsvind, och Capri tar sig ett uppfriskande bad av hållande höstregn att skölja bort sommarens hetta och damm. Hundarna räddar sig i tid undan det okända elementets verkningar, men miljoner svarta liv finner sin grav i rännilarna, som likt en syndafloed forsar fram över sommarens blodiga slagfält, medan de överlevande finner sitt Ararat bland borstarna i don Nicolinos *Salone*.

Medvetlöshetens dimma lättar alltmer från hundarnas hjärnor, och vakna drömmar om verksamhet och kraft blickar fram ur halvöppnade ögonlock. Don Nicolino putsar småleende sitt porträtt från dess gloria av flugor, och don Petrucchio komponerar ett nytt livselixir ur sommarens *mixtum compositum*. Fenocchio och Giovanni sätter sig åter ned i sitt hörn att vaskar fram litet koppar ur turistströmmen, och på skälvande ben avlassar de små åsnorna allt fler främlingar på Piazzan. Från Vesuvius faller röken i långa molnstrimmar ut över golfen och på Tramontanans

(nordanvind) vingar flyger sommaren till havs igen från sin bröllopsresa upp till Norden. Förgäves spänner caprioterne återigen sina nät kring öns stränder, förgäves sitter *Il Cacciatore* i full rustning på sin utkik uppe på Monte Solaro och skjuter av alla sina skott efter flyktingen – sommaren far förbi.

Huttrande sitter hundarna med slokande svansar på sin Piazza och tänker med vemod på sin svunna sommarsaga. Från snöhöljda Apenniner seglar Vintern på sitt skumhöljda drakskepp ut över golfens fradgade vågor. Stormen dånar uppe bland ruinerna av det gamla vaktornet, vars larmklockor tystnat för länge sen,⁹ och bland skummande bränningar antrar den rasande vikingen Capris klippa. Stark som en orkan sliter han i stycken pergolans girlanger, som hänger kvar sedan höstens Backusfest, och brutal som en vilde rycker han bort fikonlöven, varmed lundarnas dryad söker skylla sin nakenhet.

Men nere i Mitromanias grotta brinner offerelden som förr på den gamle persergudens altare, och huld höjer den mäktige sin strålände sköld över sin skyddssling och bjuder barbaren från Norden att gå till sjöss igen. Och så far han sin väg, den gamle sjörövaren, med oförrättat ärende, utan att ha rövat en enda ros från flickornas solvarma kinder, utan att ha stulit en enda guldfukt från orangelundarnas eviga grönska. Och knappt har han hunnit vända ryggen till förrän små orädda violer tittar försiktigt fram bland tuvorna, och narcisser och rosmarin klättrar högt upp på klippbranterna för att se vart han tog vägen, den barske nordbon, och snart kommer en hel flock blombarn och slår sig ned att leka sommar i det gröna.

På Piazzan sitter hundarna som förr i soliga kontemplationer. Cykeln av deras livs sinnesrörelser är genomgången, och de börjar på nytt vända de blanka bladen av sin historia, sida efter sida i oföränderlig följd. Dagar följer efter dagar och år efter år, och omärkligt kommer åldern och skakar några vita mandelblommor över deras huvuden. Sinnenas spänstiga lust har domnat av, ungdomens vittflygande tankar ha brutit vingarna mot Piazzans fyra väggar, och likt tama ankor vankar de kring inom sitt stängsel, från don Antonios osteria till Felicellos åsnestall, från don Nicolinos *Salone* till don Petrucchios *Farmacia*. Då och då når de förbidragande vildgässens frihetsrop där uppe från den höga rymden ned till Piazzan, det gamla ungdomsmodet vaknar på nytt, och man knogar i väg ett stycke framåt Anacaprivägen, så fort de tunga benen kan bära en. Då och då darrar genom don Peppinos postkontor ett svagt eko från någon

världsrevolution i deras örhinnor, och de blickar i drömmande frid bort till Napolis vita stad, vars bullrande människoliv dör bort bland golfens vågsorl, eller bort till den gamle revolutionären Vesuvius, vars hotfulla åska aldrig skall nå deras Eden.

Så sitter de på sin Piazza, stirrande ut i tidens flod, som flyter dem förbi. Ännu ett par solvarv stirrar de däri, så rör de sig ej mera – de är hypnotiserade. Kampen för tillvaron stannar av, och omärkligt sjunker de ned i Buddhas Nirvana, omedvetet, smärtfritt, solbegjutet.

Berättelsen »Hundarna på Capri« publicerades första gången i Svensk kalender 1889, samma år som Munthe lämnade Capri för att öppna sin läkarmottagning i Rom. Den omtrycktes därefter i samlingsvolymerna Bref och skizzer (1909) och En gammal bok om människor och djur (1931), med Munthes egna kommentarer:

¹ Åderlätare.

² Jag skriver som jag talar här – ej italienska utan Capridialekt. Den gamle kejsaren, som bodde på ön under elva år, heter här ej Tiberio utan Timberio.

³ Jägaren, allas vår gamle vän, mr G[off] – i femton års tid Piazzans förnämste stamkund och prydnad, alltid munter och alltid törstig, en väldig utrotare av vaktlar och vinflaskor, nu sent omsider gången till vila i det tysta lilla Campo Santo nedanför byn, där några cypresser och lagerträd höjer sin dunkla grönska bland vinrankorna – hans älsklingsplanta. Gamle Spadaro lever ännu och är förtjust att berätta dig om sin sörjde och saknade herre.

⁴ På ordentlig italienska – vilket de ej själva skulle förstå – *anime del purgatorio*, för själarna i skärselden.

⁵ Vaktelbiskopen. Capri äger ingen biskop numera, men vaktelfångsten utgör ännu öns kanske förnämsta inkomstkälla – näst främlingarna.

⁶ Få främlingar besöka Mitromanias grotta, vars namn väl är en derivation av *Magnum Mithrae Antrum*. Den vetter mot öster och solens första stråle lyser upp dess hemlighetsfulla dunkel. Man vet av här gjorda fynd att här dyrkades en gång den gamle, och dock evigt unge, solguden.

⁷ *Pomodoro* = tomat, syditalienarnas älsklingsfrukt, förnämsta ingrediensen i allt han äter, förljuvande enformigheten av hans makaroner.

⁸ Låt oss ge oss av!

⁹ Ända in på 1600-talet ringde man i larmklockor från de gamla vaktornen för att varna golfens stränder för annalkande sjörövare.

Till vår vän och Redaktör Gustaf Petrus

Puck Munthe
Paris 1887.

Otto

Paris.

Eftersom det inte finns något fotografi av *Il Tabaccaios*, *Il Segretarios*, *Il Cacciatores*, don Archangelos eller don Pietros hundar varken på piazzettan eller någon annanstans på Capri får öns hundkoloni representeras av Puck Munthe, Sveriges celebraste och mest framstående skriftställare av sin ras.

Verksamhetsberättelse

för Sällskapet San Michele's Vänner 2022-01-01-12-31

Styrelse och revisorer

Ordförande	Bengt Jangfeldt
Sekreterare	Monica Breidensjö
Klubbmästare	Yvonne Ribbentoft
Kassör	Christin Edström
Ledamöter	Bo Lambert
	Lars Fuhre
Suppleant	Vakant
Revisorer	Åke Danielsson
	Fredrik Hulting
Valberedning	Ilkka Pärni
	Aimée Delblanc

En efterlängtd omstart

Efter att pandemin tvingat oss gå på lågvarv ett par år har verksamheten kommit i gång igen. Vi lever visserligen i en värld där det fortfarande krävs viss försiktighet i större församlingar men uppslutningen vid det gångna årets möten har visat att önskan att ses igen var stor.

Styrelsefrågor

Styrelsen har haft tre möten under året. Genom regelbunden information från Villa San Michele's intendent Kristina Kappelin har styrelsen informerats om utvecklingen på Villan. Besöken har ökat men har inte än kommit upp i tidigare antal före pandemin. Men under året har på Villan genomförts ett kulturprogram utan motstycke, vilket bådär mycket gott för framtiden. Projektet med utarbetande av audio- och videoguider för Villan, vilket sällskapet stöder, startade enligt planerna.

Sällskapet's ekonomi har utvecklats positivt, vilket ger goda förutsättningar att kunna fortsätta stödja Villa San Michele.

Medlemsbladet har fått ny layout till bladets framsida och ett nytt typsnitt. Den nya utformningen har fått ett mycket positivt mottagande. Kristina Kappelin inleder med en hälsning från Villan med aktuell information. Medlemsbladet innehöll också flera intressanta artiklar av bland andra Tatiana Lindener om Axel Munthe och Gösta Mittag-Leffler och av Ingar Palmlund om Mona av Kentucky. För att informera om föreningens verksamhet delas medlemsbladet också ut i gästrummen på Villa San Michele och på Hildasholm.

Information läggs också ut på vår hemsida (sanmichelesvanner.org) och i facebookgruppen San Michele's Vänner.

Föreningen har haft ett gott samarbete med Rominstitutets Vänner, Società Dante Alighieri och Pro Venezia genom att medlemmarna inbjuds att delta i varandras möten.

Medlemsutveckling

Ett antal nya medlemmar har också tillkommit under året vilket innebär att vi nu har 300 medlemmar.

Verksamheten

Fyra medlemsmöten har genomförts, två på våren och två på hösten. Vid det första medverkade konstnären Jesper Waldersten. Han hade vistats två gånger på Villa San Michele och berättade om Capris betydelse för hans konst. Han visade också bilder bland annat från sin utställning på Fotografiska 2019.

Ordföranden informerade om vårt stödprojekt för en audioguide till Villan. Det var ett mycket välbesökt möte som avslutades med en gemensam måltid.

Årsmötet var vårens andra medlemsmöte. Efter årsmötesförhandlingarna medverkade Christina Munck-

Eriksson och berättade om Hugo Alfvén som konstnär och hans koppling till Capri. Hon presenterade också akvareller av Alfvén från Capri. Föredraget återgavs i årets medlemsblad.

Det tredje mötet ägnades åt förberedelserna för projektet med utarbetande av audioguider för Villa San Michele. Allan Klynne, arkeolog och fil. dr i antikens kultur och samhällsliv, hade gjort en inventering av Villans konstföremål. Han berättade om de viktigaste föremålen och visade ljusbilder.

Vid det fjärde mötet kunde vi inte som brukligt vara på Medelhavsmuseet utan fick använda lokaler på Italiens-ka kulturinstitutet. Medverkade gjorde överintendent Kristina Kappelin och musikkritikern Bo Löfvendahl, som är ansvarig för musikprogrammet på Villa San Michele, i ett samtal med Bengt Jangfeldt. Det inriktades på Villans med åren alltmer utåtriktade aktiviteter: konserter, film- och litteraturfestivaler och konstutställningar, vilket ger Villan en allt viktigare roll i öns kulturliv.

Sammanfattningsvis har mötesverksamheten varit framgångsrik med mycket uppskattade medverkande och stor uppslutning. Även samarbetet med Villa San Michele har under det gångna året varit positivt och uppskattat och det är styrelsens förhoppning att det kommande året ska bidra till en stark återhämtning efter pandemiåren.

Stockholm den 10 mars 2023

Bengt Jangfeldt

Yvonne Ribbentoft

Christin Edström

Monica Breidensjö

Bo Lambert

Lars Fuhre

Balansräkning för verksamhetsåret 2022

Ingående balans

Skulder och eget kapital

Eget kapital	75773
	75773

Tillgångar

Kassa	408
Plusgiro	75365
	75773

Resultaträkning

Utgifter

Medlemsmöten	58130
Övriga kostnader	31184
Årets överskott	711
	90025

Inkomster

Möten	36025
Medlemsavgifter	53150
Gåvor	850
	90025

Utgående balans

Tillgångar

Kassa	633
Plusgiro	75851
	76484

Skulder och eget kapital

Eget kapital	76484
	76484

SÄLLSKAPETS STYRELSE

Bengt Jangfeldt
Monica Breidensjö
Yvonne Ribbentoft
Christin Edström
Lars Fuhre
Bo Lambert

Ordförande
Sekreterare
Klubbmästare
Skattmästare

jangfeldt@bredband.net
monica@breidensjo.se
yribbentoft@gmail.com
christin.edstrom@outlook.com
lars@fuhre.com
bosse.lambert@gmail.com

SÄLLSKAPETS ADRESS

Christin Edström
Humblegatan 28A
172 39 Sundbyberg

ANSVARIG UTGIVARE

Bengt Jangfeldt

REDAKTION

Bengt Jangfeldt och Yvonne Ribbentoft

Årsavgiften på 300 kr per person och 450 kr för familj insättes på plusgiro 25 96 90-6. Glöm inte att ange avsändare och gärna också mejladress.

Blå grottan blev efter återupptäckten 1826 ett populärt motiv hos konstnärerna. En av de första att avbilda den var den tyske konstnären Jakob Alt i mitten av 1830-talet.